NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geschreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik gesproken, zoo gelooven wij ook, daarom spreken wij ook.
2 COR. IV: 13.

DE OPSTANDING VAN CHRISTUS.

Ik geloof in God den Vader den Almachtige, —
En in Jezus Christus, Zijnen eeniggeboren Zoon; —
Ten derden dage opgestaan van den dooden.
Symb. Apost.

God de Vader heeft Zijnen eeniggeboren Zoon, uit de dooden opgewekt, door Zijnen Heiligen Geest; en Jezus Christus onze Heer is door eigen godskracht opgestaan uit het graf; ziedaar de twee waarheden, die, schoon strijdig in schijn, gelijk alles wat in Gods wezen en werking door ons eindig en beneveld verstand niet kan begrepen en dus ten volle overeen gebracht worden, beide nogtans even vast geloofd, even dierbaar geacht, even getrouw moeten behartigd worden.

De laatste dezer geloofswaarheden ligt in het vermelde Artikel opgesloten. Bij de eerste willen wij ons thans nader bepalen.

De gemeenschap die de Zoon als Middelaar op aarde met den Vader bleef behouden, wordt in den Bijbel doorgaand aan den eeuwigen Geest Gods (den Geest der heiligmaking Rom. I. v. 4. Hebr. 9. v. 14,) toegeschreven. Veelal heeft men door deze woorden verkeerdelijk van 's Heilands Goddelijke Natuur verstaan, in plaats van *den Geest des Zoons, die van den Vader uitgaat* (Joann. XX. v. 22). Integendeel, men moet, gelijk de belijdenis van Athanasius wel te recht leert (*), overeenkomstig Gods woord, *alom* de éénheid in de drieheid en de drieheid in de éénheid eeren. Zoo is dan onze gezegende Heer ontvangen geworden van den H. Geest (Matth. I. v. 20); zoo is Hij vervuld geweest van dien Geest, gelijk de eerste mensch Adam van eene levende ziele (1 Cor. XV. v. 45. Luc. IV. v. 1.); zoo heeft Hij zich zelven door dien Geest Gode opgeofferd (Hebr. IX. v. 14.); zoo is Hij door denzelven weder levend (1 Petr. III. v. 18.), en alzoo door die opwekking als van God Zijnen Vader zelven gerechtvaardigd geworden (1 Tim. III. v. 16.) door denzelfden Geest der heiligmaking; want de Geest is het, die (naar het woord des Heilands zelf) levendig maakt (Joann. VI. v. 63). —

(*) Art. 27.

Doch deze levendigmakende werking des Geestes in de opwekking des Zoons moet niet op zich zelve worden beschouwd. Zij ving aan in Hem als het Hoofd, als den eersteling der geheele oogst (1 Cor. XV. v. 22, 23), zij bleef als eene doorgaande kracht voortwerken in de geestelijk doode zondaars (Eph. I. v. 19.) die zij met den Heere Christus medelevend heeft gemaakt (Eph. II. v. 5); en zal eenmaal ten jongsten dage ook de lichamen dergene die alzoo aanvankelijk zijn wedergeboren, herscheppen tot heerlijkheid in de opstanding des vleesches, naar het voorbeeld van den *Vorst des Levens, die in alles moeste de eerste zijn* (Hand. XXVI. v. 23). Daarom zegt Paulus (Rom. VIII. v. 11.): *Indien de Geest desgenen die Christus uit de dooden opgewekt heeft, in u woont, zoo zal Hij die Christus uit de dooden opgewekt heeft, ook uwe sterfelijke lichamen levendig maken door Zijnen Geest, die in u woont.*

Voortreffelijk is dit uitgedrukt geworden door den godzaligen Kerkvader BERNARDUS in zijn werk *de Vita et moribus Clericorum* (*) als hij zegt: »De mensch moet niet slechts andermaal, maar ook ten derde male geboren worden. Ach, hoe ellendig heeft mij de zondeval, hoe rampzalig hare heerschappij gemaakt, dat ik tweemaal moet worden herboren! Want uit lichaam en ziel bestaande, ben ik wel gevallen in ééns, maar kan niet op ééns uit dien val herrijzen. En is het niet billijk, dat mijn voor-

(*) Opp. Ed. Par. 1567. Tom. IV. p. 169, 170.

naamſte deel ook het eerst herſteld worde? Nu weet ieder die iets van zich zelven verſtaat, dat de ziel ons edelſte deel is. Deze dan, eerst gevallen, worde ook eerst weder opgericht; vooral daar van hare ſchuld de ſtraffe des lichaams voortkwam. Daarom is de Heer eerst verſchenen voor de ziele, om de zonden der wereld te dragen; en zal Hij andermaal verſchijnen om het vleesch op te wekken uit het graf.”

»Leg u dan in die hope ter doodsrust, o mijn verderfelijk vleesch! Hij die eenmaal voor mijne ziele verſchenen is, zal zich u ten beste andermaal openbaren. Hij die haar hervormd heeft, zal uwer niet vergeten. Worde ſlechts aanvankelijk de ziel herboren, en den beelde van Gods Zoon gelijkvormig in zachtmoedigheid en nederigheid van hart. Door Zijne verdienste zult ook gij herſteld, en Zijn verklaard en heerlijk lichaam gelijkvormig worden in eeuwige glorie!”

De heerlijkſte waarheden ſtaan het meest bloot voor de aanvallen van ongeloof en twijfelarij. Dus was het ook hier; reeds ten tijde der Apostelen ſtonden er twee dwaalgeesten, Hymenéus en Philetus, op, die deze gezegende leer tot eene allegorie maakten, en leerden, dat de opſtanding reeds geſchied was (*), namelijk in een figuurlijken zin, door de opſtanding der Christenen uit den nacht des heidendoms; en dat deze, door den doop afgebeeld, de eenige opſtanding ware die men te wachten had. Menander leerde later hetzelfde (†); en Marcion heeft op zijn voetſpoor beweerd, *dat wel de ziel wordt opgewekt*, *maar dat men aan geene opſtanding des vleeſches moet gelooven* (§). Paulus zag reeds het woord der eerstgenoemden voortēten gelijk de kanker, en riep daarom zijnen geliefden Timotheus zoo ernstig en plechtig toe: *Houd in gedachtenis dat Jezus Christus uit den dooden is opgewekt* (**)!

Dit deden de geloovigen dan ook getrouwelijk. Men vond daarom in de Corinthiſche Gemeente welmeenende Christenen, die om het veldwinnend dwaalbegrip tegen te gaan, en door een uiterlijk teeken te toonen dat zij bij den doop der geloovigen, zoowel aan Christus en hunner dooden lichaamsopſtanding, als aan hunne opwekking uit den geestelijken dood door de kracht zijner verrijzenis, dachten, dien doop in plaats van naar de eerſte gewoonte in rivieren of ruime wateren, op de graven hunner afgeſtorvenen (ὑπὲρ τῶν νεκρῶν) in ruime doopvonten bedienden (††).

Deze indrukmakende plechtigheid, die naderhand wel tot bijgeloof in de Roomſche Kerk heeft aanleiding gegeven, en waaruit naar alle waarſchijnlijkheid het ſtichten der Kerken op de graven der geſtorvene heiligen en martelaren geſproten is (*), kwam echter uit zulk een geheiligd beginſel voort, en getuigde zóó ſterk van het levendig geloof dezer Christenen, dat Paulus dezelve niet alleen met goedkeuring vermeldt, maar ook de ganſche gemeente naar dit hun voorbeeld van moedig en ijvervol geloof als een bewijs voor de Opſtanding des vleeſches verwijst, zeggende: indien de dooden ganſchelijk niet opgewekt worden, wat richten *zij* dan uit, die op de graven der ontſlapen zich laten doopen (en wier geloof toch aller erkentenis en eerbied verdient)? Waarom worden zij over de dooden gedoopt?

Het is dan zulk een zinneloos vooroordeel niet als de Geest onzes tijds wel voorwendt, wanneer onze oude godvruchtigen de begrafenis hunner dooden in datzelfde heiligdom wenſchen te behouden, waar hunne kinderen ter gedachtenis aan 's Heilands gezegende verrijzenis uit het graf, nog heden *over de dooden* gedoopt worden. Het is geen louter bijgeloof, dat deze gewoonte in de Christenwereld deed ontſtaan. De oorſprong althans is een heiliger gezindheid dan die, welke zich in de nabootſing der grafſtede van den Franſchen Filozoof Rousſeau vertoont. De vraag of het begraven in de Kerken den welſtand van de levenden al of niet nadeelig zij, vermeten wij ons niet te beſlisſen, offchoon de gezondheid der geſtellen onzer voorouderen, in vergelijking met die van hedendaags, daar juist niet tegenpleit, maar wij verdedigen het eerwaardig gevoel onzer Vaderen, en hun ſtervende wensch die ons heilig is. Doch hetzij ons ſtof in Gods heiligdom ruste, of in de ruime lucht den dag der verrijzenis verbeide, moge slechts onze ziel ontslapen in het zaligmakend geloof aan de gezegende opſtanding des Heeren, die (gelijk ons zoo treffend uit het aloude Heidelberg toeklinkt) de *Overwinning* van Christus *op den dood is*, *opdat Hij ons de gerechtigheid*, *die Hij door Zijn ſterven ons verworven had*, *konde deelachtig maken*, en tevens, zoo wel *de kracht ter onzer opwekking tot een nieuw leven*, als *het zeker pand onzer zalige Opſtanding* (†).

(*) 2 Tim. II. v. 18.

(†) IRENÆUS. *Adv. haereſes.* Lib. I. c. 21.

(§) *Non carnis ſed animae reſurrectionem esſe credendam.* EPIPHAN. *Haeres.* c. 42.

(**) 2 Tim. II. v. 8.

(††) Dit is de eenvoudigſte, natuurlijkſte, en meest ongedwongen beteekenis der woorden. Ὑπὲρ kan wel *voor*, *ten behoeve van*, *in ſtede van* beteekenen, maar de eerſte en natuurlijkſte beduidenis is *boven.* Ieder kent het oude Homeriſche Στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπὲρ κέφαλης καὶ μὶν πρὸς μῦθον ἔειπε. Zaamgeſteld met ἄνω gebruikt het ook Paulus in dezen zin Hebr. X. v. 5. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης. Ὑπὲρ τῶν νέκρων beteekent dus hetzelfde als ἐπὶ τῶν μνημείων τῶν νεκρῶν, hetgeen, wegens de toenmalige bekendheid der zake, overtollig en langwijlig zou zijn geweest. Ook wil de Apostel de aandacht niet op de *graven*, maar op de *dooden* zelve vestigen. Op eene gelijke wijze zegt AUGUSTINUS, tegen degene die de Christenen beſchuldigden, dat zij door hunne kerkplechtigheden op de graven der afgeſtorvenen, de aloude dienst, weleer voor geſtorven helden gepleegd, vernieuwden: »Quis audivit aliquando fidelium ſtantem ſacerdotem ad altare, *etiam ſuper ſanctum corpus Martyris*, ad Dei honorem cultumque conſtructum, dicere in precibus: Offero tibi ſacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane; cum apud eorum Memorias offeratur Deo?” (de Civ. Dei. Lib. VIII. Cap. 27.)

(*) MOSHEIM. *Hist. Eccleſiast.* Tom. I. p. 411. Volgens NEANDER (*Denkwürdigk. Th. I. s.* 152.) bedienden de eerſte Christenen ook het Avondmaal op de graven der afgeſtorvene Martelaren, in eene heilige *den dood* des Heeren gewijde bijeenkomst. Daaraan ſchakelde zich dan ook lichtelijk de viering des doops, als gedachtenis aan *de Opſtanding* des Heeren. Want dat zij in dezen tijd, als daaraan ten naauwſte verbonden algemeen beſchouwd werd, bewijst deszelfs vastſtelling op Paasſchen, eerst door de gewoonte, daarna door het gezag der Kerke (Verg. des Kerkvaders BASILIUS *Exhortatio ad Baptismum*). En ſtrekte de eene plechtigheid mede tot aandenken van den dood der Martelaren of afgeſtorven heiligen, de andere was geſchikt ter verlevendiging van de verwachting hunner opſtanding. Daarom zegt reeds Theodoretus (*in Epit. de divinis decr.* cap. *de baptismo.*): »*De doop is een onderpand der toekomende goederen*, *een type der opſtanding des vleeſches.*”

(†) Heidelb. Catech. Antw. 45.

BLIK OP DE HEDENDAAGSCHE EUROPEESCHE STAATKUNDE.

In regen wacht men fonnefchijn;
Stil weer, als 't hard en fuer is:
God, zoo d' er yet gered moet zijn,
Zal 't doen als 't tijd en uyr is.

CAMPHUYZEN.

Wij wezen reeds op het *geloof* als eenig redmiddel in de tegenwoordig zoo algemeen heerfchende ftaatkundige verwarring. Laat ons trachten dat beginfel een weinig meer toe te pasfen op hetgeen werkelijk in onze dagen gefchiedt.

Wat zien wij? De revolutie in hare volle werking, heerfchende op de puinen van omvergeworpen ftaats-inftellingen, de ziel en het leven uitmakende van de hedendaagfche ftaatkunde, niet meer alleen door ééne partij, door éénige leiders, door de verleide volksmasfa, maar door de grootfte vorften van Europa en door hunne ftaatslieden vergood en gediend. Of was het geene revolutie-dienst, dat buigen van alle, ook van de magtigfte kabinetten voor de partij die in Frankrijk had gezegevierd? dat erkennen van de zoogenaamde onafhankelijkheid onzer oproerige gewesten? die gewapende tusfchenkomst van Frankrijk en Engeland, onder toezigt, zonder wederfpraak, van Nederlands zich noemende bondgenooten? Het is zoo, dat alles is voorbij: maar nog bleven dezelfde ftaatslieden en dezelfde beginfelen. Nog blijft dat omwentelings-beginfel, waarvan égoïsme de hoofdtrek uitmaakt in volle kracht: nog heiligt *het doel* de *middelen* in het oog der zelfzuchtige ftaatsmannen. De jongfte gebeurtenisfen van Portugal en Spanje mogen het getuigen (*). Nederlands gewapende houding bewijst het evenzeer. Tegen die kracht, welke de legers van een werelddeel beftuurt, tegen die zedelijke overmagt elke kracht die men heeft hoe gering ook over te zetten is pligt; daarom komt ons de houding van ons vaderland nog op dit oogenblik gewigtig en edel voor, en verfchijnt ze ons als een troostvol licht in zooveel donkerheid. Maar te regt zegt een overigens van ons geheel verschillend fchrijver (†): »tegen eenen voortdurenden aanwas »van zedelijke krachten zijn geene ftoffelijke wapenen op »den duur beftand." Daarom dan ook behoeft Nederland nog iets anders als ftoffelijke wapenen en legerbenden. Daarom is ook voor haar die alles bezielende, alles in leven en werking brengende kracht des geloofs onmisbaar, die alleen tegen het oproer der eeuw beftand is. Immers er is geen omwentelings-beginfel of het geloof heeft en is magtig daar het zijne tegenover te zetten, en de heerfchende ftrekking der ftaatkunde in eenvoudigheid en opregtheid maar tevens in de kracht van Gods Woord en Geest te beftrijden. Waar zich dan in ons vaderland of elders het vijandelijke beginfel openbaart, mogen wij dat uit ons ftandpunt ten toon ftellen en tegengaan, en het is daartoe dat wij thans met een enkel punt, de *heerfchende verachting namelijk van beftaande wetten*, eenen aanvang maken.

Immers niet alleen de afgoderij met nieuwlings gefmeede grondwetten, maar ook derzelver moedwillige verkrachting, kenmerkt onze omwentelings-eeuw. Terwijl de meesten (ongelukkig genoeg) in de nieuwerwetfche ftaats-inrigtingen het bolwerk der vrijheid of althans eenen meerderen of minderen waarborg meenen te zien, ftemmen zij met de daad daarin overeen, dat die wal mag worden gevlecht of verzwakt, naarmate zulks aan den Vorst volgens fommigen, aan het volk volgens anderen, zoo maar eens toefchijnt nuttig of noodig te zijn. Vandaar dat velen ook in ons Vaderland, toen de Julijrevolutie in Frankrijk was volbragt, de ftraf van verbanning den Koning, van hechtenis deszelfs Ministers aangedaan, hebben toegejuicht. Bij zulk een nuttig doel scheen het tegen alle regt ftrijdige middel juist niet te ftreng beoordeeld te moeten worden.

En thans! Welligt zijn ten opzigte van de Julij-revolutie de oogen der meesten geopend. Maar nog blijft men zich daarin getrouw, dat men fteeds blijft vragen, wat nuttig, niet wat goed, regtvaardig en pligtmatig is. Allereerst blijkt zulks in zekere minachting van wetten, ook bij hen zelve, die dezelve behoorden te handhaven. Zoo verhieven zich dan ook reeds in Nederlands hooge ftaatsvergadering menigvuldige ftemmen, herziening en verandering onze grondwettige inftellingen verlangende, en dat juist onder diegenen, welke zich ijverige voorftanders der conftitutioneele vormen noemen. Zoo zagen wij voor weinige jaren in Frankrijk eene nieuwe grondwet ingevoerd, terwijl nog onlangs in Spanje en Portugal hetzelfde, in weerwil van een aanzienlijk gedeelte der bevolking, door de kracht der bajonetten plaats grijpt. Onder die gedurige wisfeling van wetten kwijnt de waarachtige burgervrijheid, maar bloeit daarentegen de revolutionaire dwingelandij. Het voorbeeld van Frankrijk kan ons leeren, hoe zeer de algemeene minachting voor eene nieuwlings gefmeede grondwet, de willekeur van het juiste midden in de hand werkt. Elke nieuwigheidszoeker, ieder die met zijnen ftaat te onvreden, in troebel water visfchen wil, vindt daarin fteun en aanmoediging, terwijl de maatschappelijke rust onder de gedurige verandering der politieke inftellingen op dezelfde wijze lijdt, als de handel zou moeten kwijnen onder een gedurig veranderend belastingftelfel.

Men vergeet vooral dat beftaande verordeningen, al is het dan ook alleen omdat zij beftaan, aanfpraak hebben op een wezenlijk en waarachtig, niet alleen tot woorden zich bepalend ontzag; dat de hetzij dan gefchrevene of ongefchrevene Conftitutie, een uitvloeifel is van de magt van dien God, wiens toelating, zoowel als wiens bevel geëerbiedigd behoort te worden, niet alleen door den onderdaan, maar ook door den Vorst.

De vormen eenmaal door den Koning bezworen behooren vooral door dezen als beftaande, en zoo lang zij beftaan befchermd te worden. Niet dat wij zouden willen beweren, dat, nu eenmaal grondwetten beftaan, deze nimmer, of alleen door veroudering zouden kunnen of mogen worden afgefchaft, gewijzigd of verbeterd.

(*) Zeer juist werd onlangs in het revolutionaire Franfche dagblad *Le Messager des Chambres* opgemerkt, »dat weldra vier tribunes van »Lissabon tot Madrid en van Londen tot Parijs den naderenden vrijheids»geest zouden weergalmen." Ziedaar hetgeen de staatkunde van de Talleyrands voor Europa's rust kon te weeg brengen!

(†) Mr. J. KINKER. Frankrijk tegenover Europa, Recenfent ook der Recenfenten. XXVII[e] Deel. N. 5. p. 185.

Maar de oorzaak en de redenen der voorgeſlagene wijziging moeten uit den waren bron voortkomen: nimmer worde zoo iets, roekeloos, ontijdig, vooral niet uit het beginſel zelve der revolutie beproefd.

Voor een geleerd, wetenſchappelijk onderzoek moge de vraag of deze of die regeringsvorm verkieslijk, geſchrevene of ongeſchrevene grondwetten al of niet nuttig of noodig zijn, gewigtig wezen, voor het praktiſche leven is zij dat niet zoo zeer; en ſchoon wij beſtaande vormen geëerbiedigd wenſchen te zien, achten wij de keus tusſchen dezen of genen veeltijds onverſchillig. Eene geheel op de zoogenaamde radikale leest geſchoeide conſtitutie kan de zelfzuchtigſte tirannij of de wezenlijkſte burgervrijheid toelaten, en ook hier mogen wij de Geſchiedenis als getuige oproepen. Maar wanneer wij op de groote ſchouwplaats die rondom ons zich ontwikkelt, Vorſten en volken, als vijandelijke partijen tegen over elkander zien ſtaan; wanneer wij niet hier en daar eene oproerige factie (het onkruid, dat ook op den weligen akker blijft groeijen), maar de elementen, de hoofd-beſtanddeelen van den Staat zelven d. i. de regering aan deze, het volk aan gene zijde, de wankelende Conſtitutie van wederzijden, beurtelings zien verdedigen en beſpringen; wanneer beide partijen *leve het Charter!* roepen, maar dat verſcheuren of beſchermen, naarmate de wisſelende krijgskans ſchijnt te vorderen, zoo is er geen hoop dan voor dengenen, die het oog van den chaos hier beneden naar den Heerſcher in den Hemel ſlaat, en zijne gangen rigt volgens den regel van het onfeilbare Woord dat blijft tot in eeuwigheid.

Die dat licht aanſchouwt vindt rust en vrede in hoop en geloof. Hij zal geene roekelooze ondernemingen goedkeuren. Zijn pligt is niet het dwingen der omſtandigheden, maar, onder derzelver wisſelingen, God en geweten getrouw te blijven. Gelijk aan den ſtuurman op zee, regelt hij wel de bewegingen van roer en zeil en tuig, naar den eisch van het ongeſtadige weder, maar nimmer zal hij trachten de bouworde van zijn ſchip, midden in den ſtorm op nieuwe wijze te verbeteren. Is de vertimmering noodzakelijk dat zij in de haven, en ook daar onder opzien naar boven geſchiede!

Ontijdig en roekeloos meenen wij dan de pogingen van hen, die zonder klaarblijkelijke noodzakelijkheid en buiten de leiding Gods, beſtaande grondwetten veranderd wenſchen, te mogen noemen, en zulks terwijl wij bij den onderdaan geene ſouvereiniteit, of deel daarvan, bij de regering gene uit verbindtenisſen geborene magt kennen of vooronderſtellen. Maar als Christenen eerbiedigen wij de in- en uitwendige vrijheid van iedere natie. Als Nederlanders laten wij volgaarne aan onze natuurlijke vijanden den roem van zoogenaamde ſcheppingen (*creatien*), die gelijk ſtaan en voorafgegaan worden door bij ons evenzeer veraſſchuwde ſlechtingen (*nivellementen*).

De burgervrijheid, mits op Goddelijk gezag berustende, behoeft geene zamenrotting, geene omkeering, geenen zoogenaamden voortgang tot verdediging of ſteun, evenmin als de ſouvereine magt in den Staat in de gewelddadige verſtoring van een of ander duurzame hulp kan vinden.

Dierbaar Nederland! Gods weg met u leerde u dat en blijft u zulks leeren. Geene revolutionaire vergaderingen, geene vereeniging buiten God, maar de hand van God zelve bragt het beminde ſtamhuis van Oranje terug, als een middel tot genezing voor de ſcheuren die tijdgeest en woelingszucht ook op uwen gezegenden grond aanregteden, en nog, zigtbaar of onzigtbaar trachten te verergeren.

Bidden wij dat Hij ons, Vorst en volk, beware voor de vruchten van den kwaden boom, die wij rondom ons zien rijpen en waarvoor een door Gods Geest verlicht oordeel ons waarſchuwt. Gezegend Nederland, dat nog tijd en gelegenheid heeft om zich aan anderen zachtkens te ſpiegelen! ook de rust die wij genieten is eene weldaad van Hem die leeft en regeert, van Jezus Christus den opperſten Koning.

HET DOEL DER WERELDGESCHIEDENIS.

Is er geene Wetenſchap die niet tot de grofſte afdwalingen kan leiden indien zij buiten God en het opzien tot Hem beoefend wordt, hoe zeer is dit waar omtrent de Geſchiedenis, waarin de geloovige overal den vinger Gods aanſchouwt, terwijl de ongeloovige, al klimt hij ook door zijne ſcherpzinnigheid op tot de kennis van dat verband van oorzaak en gewrocht dat in de Geſchiedenis onmiskenbaar is, echter die eerſte oorzaak miskent die alleen alles bezielt en in beweging brengt; heil ons als wij hierin eenig licht mogen ontvangen, en in de wapenrusting Gods het uitgeſtrekte veld dezer wetenſchap mogen betreden.

Wat toch kan de Geſchiedenis oorſpronkelijk anders zijn dan het verhaal der leidingen Gods met de menſchen, dan de herinnering aan dien ſtaat van onſchuld waaruit de mensch gevallen is, en tevens aan de bewaring van die hoop die hem geſchonken werd, en die de kiem eener betere toekomst bevatte.

Dit is dan ook de inhoud van het oudſte en eenig ware geſchiedverhaal; doch zelfs in de meer of min verduisterde overleveringen der oude volkeren blijft overal hetzelfde denkbeeld levendig van *val* en *herſtel*. Nader bij zijnen oorſprong had de mensch het oorſpronkelijke doel zijner beſtemming minder vergeten, en de vereering en bewaring van hetgeen eeuwig was ſchitterde nog in het midden zijner grofſte afdwalingen. Bij het voortrukken echter der Geſchiedenis daalde zij uit den kring der Goddelijke leidingen geheel in dien der menschelijke gebeurtenisſen neder.

Bij de Grieken maakte zij tusſchen zoo vele volken nog een nationalen band uit, zoo lang één belang die volkeren in hunne uitheemsche togten of wederſtand tegen vreemde onderdrukking vereenigde. In Rome ſtrekte zij alleen ter vergoding van dien trots die het hoofdkarakter uitmaakt van dat volk, hetwelk de aarde als zijn eigendom beſchouwde en wiens wapenen de geheele toen beſchaafde wereld onderworpen hadden. Aan eenen lateren tijd, waarin alles gezift en uitëengezet werd, en waarin het ware doel der wetenſchappen bij eene gedurige afſnippering in ondergeſchikte vakken dikwijls verloren ging, was het voorbehouden om de Geſchiedenis tot een levenloos geraamte te maken, en onder den ſchijn van onpartijdigheid gebeurtenisſen te boek te ſtellen zonder eenen band die dezelve

verbindt, zonder het doel om derzelver aaneenfchakeling te doen vermoeden. Zelfs Christen fchrijvers meenden, zoodra zij de hand aan de gefchiedenis floegen, eene zoogenaamde neutraliteit aan te moeten nemen, waardoor hunne oogen verduisterd bleven, terwijl ondertusfchen de vijanden partij wisten te trekken van deze gebreken. Immers terwijl in de ftijve leerboeken der vorige eeuw van de verdeeling tusfchen gewijde en ongewijde Gefchiedenis gebruik gemaakt werd, om den God der openbaring van het beheer der overige wereldgefchiedenis als uit te fluiten, zag Voltaire met fcherpzinnigheid rond in het geheele gebied der Gefchiedenis ten einde een geheel te vormen van al de wapenen die ongeloof en zonde tegen de waarheid die uit God is, hadden toebereid. Bosfuet zag de hand Gods in de Gefchiedenis, en handhaafde Zijne eer. Maar tegen dezen enkelen hoe vele werken die het kenmerk van den geest der verleiding droegen? Gibbon werd bij de puinen van het Colifeum, bezield met het grootsche voornemen om den val van Rome te befchrijven, doch het werd hem niet gegeven om te verkondigen dat dit Rome plaats moest maken voor de Christelijke wereld, voor dat graanveld waarop het onkruid naast de tarwe groeit; voor die vereeniging van tweederlei menfchen, voor ons oog niet te onderfcheiden, maar in Gods oog voor eeuwig verfcheiden, waarvan het eene gedeelte voor een ontzagchelijk oordeel rijpt, en het andere hun Heer uit de hemelen verwacht. Neen, er is maar eene fleutel voor de geheele wereldgefchiedenis, het is *de val van den mensch in Adam*, en *het herftel in Christus.* Zonder de eerfte dezer waarheden, van waar dat oproer in de fchepping van God, die oorlog van alle tegen allen die fteeds beftaan blijft, ook daar waar hij door bevallige en befchaafde vormen omfluijerd fchijnt? van waar die gedurige herhaling van tooneelen van moord en verwoesting die de wereldgefchiedenis ons aanbiedt? En zonder de laatfte, van waar die hoop op eene betere toekomst, die zelfs bij de heidenfche volkeren nimmer geheel uitgebluscht is geworden; van waar die ftrijd der Christelijke kerk federt achttienhonderd jaren, die in hope tegen hope geftreden heeft om een gedeelte terug te veroveren van dat gebied hetwelk aan *den Overste der wereld* te buit gevallen is? Laten wij het eens bedenken, wij die voorgeven den Bijbel te gelooven en aan te nemen, hoe weinig deze waarheden die de Bijbel leert, den grond onzer oordeelvellingen uitmaakten, zoodra wij die zaken beoordeelden die naar ons inzien niet bepaaldelijk tot het gebied van den Godsdienst behooren. Neen, is Christus onze Heer en onze God, dan zal niets ons uit die vastigheid rukken die zijn Woord ons geeft, dan zullen wij de Gefchiedenis niet befchouwen naar menschelijke berekeningen, maar wij zullen zien op het plan van Hem *die daar zit boven den kloot der aarde*, *en voor wien de volken zijn als fprinkhanen*, en die ons zoo veel openbaarde als noodig is om ons tot een licht op ons pad te zijn. Vleesch en bloed druifchen dikwijls daar tegen aan; de geest der verleiding wijst ons op de afdwalingen van vroegere eeuwen, en vraagt ons of wij beter dan onze voorgangers den zin en toepasfing dier openbaringen zullen verftaan. De geleerde wereld haalt met medelijden de fchouders op, en wij zelve in zwakke oogenblikken vragen of wij ons aan geene begoocheling overgegeven hebben. Maar wanneer in het midden dezer twijfelingen weder een ftraal van geloof ons harte verwarmt en ons oog verheldert, dan zien wij in Hem die was, en die is, en die komen zal, in den beloofden, in het vleesch verfchenen en verwachten Christus het middenpunt der gefchiedenis, en, in alle de beroeringen der tijden het aanbreken der nieuwe bedeeling die in de volheid der tijden verfchijnen zal. De Heer toch heeft Israël zijnen knecht, het volk zijner uitverkiezing dat Zijnen Naam erkende, bewaard, maar Hij regeert ook over Edom en de andere heidenfche volken die tot tuchtiging van datzelfde Israël dienstbaar gemaakt werden. Hij ftrafte de gruwelen der Kanaanieten, toen hunne mate vervuld was, door de hand van zijn volk, gedurende veertig jaren in de woestijne voorbereid. Hij roept Cyrus bij zijnen naam, en doet den kelk Zijns toorns onder de verdrukkers van Israël rond gaan.

De gang der wereldgefchiedenis is geregtigheid. Op het hoofd der verdrukkers keert het loon hunner gruwelen weder. Diegene die overal verwoesting bragten, zien de verwoesting tot hunne haardfteden wedergebragt. De vlammen waardoor Carthago vernield werd waren eene regtvaardige wedervergelding over de afperfingen waaraan zij zoo vele volkeren had onderworpen, en het hoogmoedige Rome werd door den voet der barbaren vertreden nadat hetzelve den last Gods had voltrokken over de ftad der verkiezinge Gods waarin de Tempel was opgerezen, doch die tot eene bloedftad was geworden, niet alleen door de vervolging der profeten, maar door het bloed van Hem, op wien alle de profeten gewezen hadden.

Zagen wij echter alleen op de geregtigheid Gods, de gefchiedenis zoude geen anderen eindpaal kennen dan de geheele vernietiging van een menfchengeflacht dat tegen God zich verheft. Heil ons echter dat, zoodra de val daar was, ook de belofte beftond, en dat er federt geen tijdperk der Gefchiedenis beftaan heeft of de Heer had zijne Kerk in hetzelve, hetzij dan drijvende op de wateren des grooten vloeds, hetzij onder de eikenboomen van Mamre, onder de legertenten aan den voet van Sinaï, of onder de duizenden van Juda. Die Kerk heeft Zijne belofte bewaard; die Kerk heeft hare vervulling erkend. Die Kerk blijft ftrijdende op aarde en is reeds bij aanvang triumferende in den hemel. Zij heeft de belofte dat alles haar mede zal werken ten goede, en nu worden de gerigten Gods tevens verfterkingen voor allen die in Hem gelooven, en op Zijn woord betrouwen; want, hoe hoog ook de ongeregtigheid der menschen moge klimmen, de Christen heeft het woord der profetie dat zeer vast is; hij weet dat eens de geregtigheid deze aarde zal bedekken gelijk de wateren den bodem der zee bedekken. Hij weet dat hoe duister alles om hem heen moge wezen, zelfs de *openbaring van den mensch der zonde* die voorfpeld is (2 Thesf. II.) moet leiden tot dat tijdperk waarin de volheid der heidenen zal ingaan, en geheel Israël zalig zal worden (Rom. XI.).

Doch ook deze kennis, deze wetenfchap, zal zij den Christen kunnen baten, dan moet hij ftaan in dat geloove dat eene gave Gods is, en dat gedurig door den Geest Gods in zijne ziel verlevendigd moet worden. Is dat geloove (Hebr. XI. 3.) noodig om *te verftaan dat de wereld door het woord*

Gods is toebereid, het is zulks evenzeer om bij al de tegenwerpingen die de wereld van buiten en het ongeloof binnen ons onophoudelijk maken, bewaard te kunnen blijven. Door het geloove toch was het dat de discipel, die in den nacht des verraads zijnen Heer verloochende, kort daarop kon spreken van die overgifte van Jezus *door den bepaalden raad Gods* en van Pilatus en Cajafas als niets hebbende kunnen doen dan hetgeen te voren in dien raad bepaald was geworden. Die in dat geloof door genade mag staan, behoeft dus niet gelijk de beroemde Johan van Müller aan het slot van zijne meesterlijke ontwikkeling der Geschiedenis, de leiding der menschelijke lotgevallen aan te staren als een uurwerk waarvan hij de raderen ziet voortrollen, terwijl de kracht die alleen de beweging mededeelt, hem ontsnapt, en slechts het denkbeeld eener straffende regtvaardigheid hem eenigzins duidelijk is. Neen, hij weet hier meer, want het woord van God ook in zijn hart tot waarheid geworden is hem niet alleen een gids voor het voorledene, maar ook een licht voor de toekomst. Hij ziet niet alleen het oordeel maar ook de hope, want hij weet dat *het geheele schepsel zucht als in barensnood verwachtende de openbaring der kinderen Gods*, en hij *verwacht* naar Zijn woord, *nieuwe hemelen en eene nieuwe aarde.* Voor de geloovigen alleen bestaat er dan eene Geschiedenis, gelijk alleen voor dengenen die het kompas bezit een weg op de onmeetbare zee gevonden kan worden. Alleen in de beschouwing van het geloof heeft het menschdom eene herinnering en eene toekomst. Hem die gelooft zullen alle dingen medewerken, ook de schokken die alles dreigen in te storten, voeren des te spoediger tot de eindpaal der verwachting. Hier zijn al de oordeelen voorafschaduwing van den dag des oogstes die eens eene onherroepelijke scheiding zal openbaren. De strijd van vorige eeuwen tegen geweld van buiten en bederf van binnen gestreden, boezemt hem moed in voor de toekomst, en de flotsom van de ervaring der eeuwen blijft hem deze waarheid die hem dierbaarder wordt naarmate zij meer in zijn hart wordt erkend: *Vreest niet, gelooft alleenlijk.*

CE SERA MOI, NASSAU!

Graaf Engelbrecht, de tweede van dien naam, was een dier Nassausche krijgs- en Staatslieden, die zich, vóór de tijdsbedeeling der Hervorming, in onze Nederlanden even beroemd maakten door trouw en ijver voor de wettige en welbeminde Landsheeren, als hunne nakomelingen, zedert, zich een onsterflijken naam verwierven door de bescherming des volks tegen meer dan éénе dwinglandij. Rechtschapen Leenman, bekwaam Staatsdienaar, door weinigen geëvenaarde held en Veldoverste, was Engelbrecht van Nassau een der krachtigste steunen van vier achtereen volgende regeeringen. Hij leefde onder die van de Hertogen Philips den Goede, Karel den Stoute, Maria van Bourgondië, haren echtgenoot Maximiliaan, en hunnen zoon Philips den Schoone. De diensten, die hij deze vorstelijke personen bewees, waren niet slechts allergewichtigst voor de vestiging van hun gezag, recht, en aanzien, zoo binnen als buiten 's lands, maar ook tot vastmaking van dien van ouds in Nederland zoo dierbaar geachten band van genegenheid en eenigheid tusschen Vorst en Volk. Hij was (bepaaldelijk in het woelige Vlaanderen) een gestreng, maar eerlijk, en door vriend en vijand geëerbiedigde handhaver eener vaderlijke Vorstenregeering tegen over de bewegingen zoowel van het aristocratische als van het democratische beginsel in deze gewesten, en verdiende daardoor zelve in onze jaarboeken den eernaam van *Vader der Nederlanden.* Op zijn veertiende jaar begon hij zijn glorierijken ridderlijken en krijgskundigen loopbaan onder Karel den Stoute, destijds nog Graaf van Charolois. Ten jare 1473 werd hij door denzelfden Vorst, nevens andere Grooten en Souvereinen, Ridder van de wijdberoemde orde van het Gulden Vlies geslagen. Het was bij die gelegenheid, dat hij zich, naar de wijze der Ridderen, die veel beteekenende *wapenspreuk* verkoos: CE SERA MOI, NASSAU! (*Ik zal het zijn, Nassau!*)

Dit eigenlijk Nassausche devies evenwel raakte eenigermate in vergetelheid, als door de opvolging van Engelbrechts broeders-kleinzoon, Reinier van Nassau Châlons aan zijnen Oom Philibert, Prins van Oranje, dit Prinsdom met alle deszelfs titels, wapenen, en eereteekenen tot het huis van Nassau overging, tevens met de welbekende spreuk: JE MAINTIENDRAI (Ik zal handhaven). Doch heeft laatstgemelde van Oranje afkomstige leuze in de geschiedenis der Europeesche Kerk en Staatsbelangen zedert meer dan twee eeuwen heerlijk uitgeblonken, en hare, men mag zeggen, profetische beteekenis wel gestaafd; ook die der Nassaus, zoo veel vroeger hier te lande gevoerd en beroemd, verdient wel dat men haar voor de aandacht herroepe, als den niet minder kenmerkenden uitroep der zelfbewustheid eener hooggewichtige bestemming en verkiezing. Hier althands vinde die herinnering eene plaats, niet zoo zeer om het minder bekende van het feit, noch om het schitterend ridderlijke van het woord, als om de overeenstemming met geheel de kennelijke roeping en geschiedenis van geheel dat aan Nederland zoo dierbaar Stamhuis. De spreuk, van welke wij met weinige woorden den oorsprong vermeldden, galmt ons op alle tijdpunten die voor Nederland, en het Europeesche Staten-stelsel zoo wel als voor Nassau's stamhuis zelve beslisschend waren, allerwege tegen.

Allereerst vernemen wij hare bewaarheiding bij den oorsprong zelven van onzen vrijen Oud-Nederlandschen Staat. Als onder den gewetens-dwang van den machtigsten en geweldigsten der toenmalige Vorsten, de natie ter dood toe benaauwd, de Kerken der Hervorming onder die verdrukkingen zelve geplant, gevestigd en vruchtbaar geworden, tot God om eenen Redder, tot den Heere der Gemeenten om eenen bescherm- en voedsterheer riepen, die haar mocht uitredden en behoeden aan Zijne hand; wat persoon, wat geslacht was het, die al wat zij hadden of waren, ja, zich zelve geheel ten koste zouden leggen aan de grondlegging van Nederlands vrijheid, en hare toewijding aan de dienst van God? Met vier manhafte zonen van het huis zijns vaders antwoordt Willem van Oranje in de mogendheden van den Heere der heirscharen: *Ik zal het zijn, Nassau!*

Maar als nu het groote Godsplan met Nederland inh et cement van Willems bloed en in dat van drie zijner broeders gegrondvest is, wie zal na hem het naauwelijks opgetrokken, van alle kanten bedreigd en aangevallen gebouw bewaren en handhaven? het grondgebied zelve des Vaderlands veroveren, en zaam verbinden? *Dat zal ik zijn, Nasſau!* zegt Maurits, en met hem een tweede teelt van helden zijns geſlachts. *De ſcheute zal een boom worden* (*), hoopte niet te vergeefsch de zestienjarige jongeling; van hoedanigen aart, van hoedanige ſchaduwe, en van hoedanige vruchten getuigt met Nederland geheel Europa, en kon alleen een onpartijdiger nageſlacht waardeeren.

Doch ook hij dient den raad van den God zijnes Vaders uit, en voltooit zijnen loopbaan, maar niet het gantſche werk der volkomene bevrijding. Wie zal na zulke voorgangers zich aan die voltooijing wagen? Wie de grondlegging van Vader Willem, en den opbouw van Held Maurits volmaken? *Dat zal ik zijn, Nasſau!* roept Frederik Hendrik uit, en als hij vergaderd wordt met zijne vaderen, wordt de laatſte hand gelegd aan de onafhanklijkheid van het Christelijk-Hervormde Nederland.

Nieuwe vijanden, thands vooral van binnen, bedreigen 's Lands Unie, het middelpunt zijner levenskrachten, het fundament zijner vrijheid en zijns voorſpoeds. Wie zal zich moedig verzetten tegen de dwang-ontwerpen eener burgeraristocratie, die Kerk en Staat dreigt te ondermijnen? *Ik zal het zijn, Nasſau!* verklaart de jeugdige en ridderlijke Tweede Willem; doch een vroege dood neemt hem weg uit het midden eener onwaardige wereld, en hij laat aan het Vaderland ſlechts de gedachtenis na der eerſtelingen van zijn edelen, zijn Godgewijden geest: ja, maar ook eenen nog ongeboren Spruit, beſtemd tot hooger roeping ten behoeve van Nederland, ten behoeve van de Protestantſche wereld, ten behoeve van Europa.

Wie is het die Nederland tegen den Franschen Despoot, Engeland tegen de herovering door het Pausdom, Europa tegen beider overweldiging zal ſtaande houden? *Ik zal het zijn, Nassau!* ſpreekt Willem de Derde, als kind en jongeling reeds door verdrukkingen geoefend in lijdzaamheid, volharding, en gebed! en nog na zijnen dood bewaarheidt zich zijn geſlachtsſpreuk in de beteugeling van Franſchen overmoed en geweld, door middel eener ſtaatkunde, door hem geoefend, van hem geërfd.

Ja zelfs in die ſombere dagen van voorbereiding tot de ſtormen der Omwenteling, in die achttiende eeuw van geest verdovende en leven verſtikkende gedachtenis, werd nog in de roeping van Joan Willem Friſo en zijn geſlacht de naklank onderſcheiden, hoe ook in zijne verbreiding belemmerd, van dat Oud-Nasſauſche *Ce sera moi!* De eeuw die wij beleven, vernam dien nog duidelijker. Zonder het bedoeld of zelfs gewenscht te hebben, ſtond een oogenblik Nederland met Nassau aan zijne spitse, tegen over het geweld des oproers, en het wanverbond des onrechts, alleen!

En thands! — gewichtiger en beſlisſchender tijden zijn voor Europa, voor de wereld op handen. De ontbinding der maatſchappijen bereidt zich bij de loslating alom van recht en zeden, van Godsdienst en beginſelen, van waarheid en trouw. De Christen volken onttrekken zich openbaarder nog dan bij het eerste Omwentelingstijdperk, aan de gehoorzaamheid van den HEERE en Zijnen Gezalfde. De afval, in Gods Woord voorzegd, ſchijnt te rijpen. Wat Vorst, wat Vorstenhuis zal zich nu de eer van dien Christus, de belangen Zijner Kerk, de dreigingen en beloften Zijner toekomst aantrekken? en met zijn volk afgezonderd mogen blijven van den opſtand der Natiën, en harer Gebieders? O dierbaar huis van Nassau en Oranje! in de ure, als het op eene beſlisſchende keuze zal aankomen tusſchen de erkentenis van Koning Jeſus, en de dienstbaarheid onder den Geweldhebber dezer eeuw, mocht gij het dan in de kracht des geloofs op dien Heere en Heiland uwer vaderen, weder uitroepen: DAT ZAL IK ZIJN, NASSAU!

(*) Zinſpreuk van den jeugdigen Vorst: *Fit tandem ſurculus arbor.*

OVER DE ONDERLINGE VERHOUDING VAN DE GELEERDHEID EN HET BEZIT DER WAARHEID.

Niet zelden wordt over de verhouding, die geleerdheid tot kennis der waarheid heeft, niet naar het wezen der zake geöordeeld; en menig een werd door het al te hoog ſchatten van derzelver verband aan het twijfelen gebracht, of door de miskenning van hetzelve in het verkrijgen van belangrijke inzichten verhinderd.

Dikwijls wordt eene leer voor *onhoudbaar* verklaard, omdat mannen van grooten naam en uitgebreide geleerdheid die loochenden en beſtreden. Dikwijls wordt den eenvoudigen Christen het vasthouden aan eene waarheid die Hoogleeraren of Leeraren verwerpen, euvel afgenomen, of medelijdend in hem aangezien. Veeltijds beſchouwt men hetgeen de Wetenſchap in een vak als bewezen voorſtelt en verſpreidt, voor werkelijk bewezen. Dit alles berust op de verkeerde waardering van wetenſchappelijke kennis, in hare verhouding tot het geloof. Meerder kundigheden leveren ook meerder middelen tot naſporing, ontwikkeling, verdediging, en voordracht der waarheid op; maar die kennis kan bij minder geleerdheid even vast en onbetwijfeld zijn, mits zij op een wezenlijken grondſlag ſteune. Doet zij dit, dan is er geen reden van twijfel, ofſchoon een man van de uitgebreidſte geleerdheid meende het tegendeel met vele en ſchijnbare redeneringen te kunnen betoogen. Tegen de waarheid kan toch geene tegenwerping gelden, wanneer zij eenmaal erkend is waarheid te zijn; en er is geen onfeilbaarder middel om in de grofſte en verderfelijkſte dwalingen te vervallen, dan om deze of gene leer te verzaken, omdat er eene tegenwerping tegen verſpreid is die men zich niet in ſtaat vindt op te losſen.

Wij gelooven bij voorbeeld de ſchepping der wereld uit niets. Wij weten waarom wij die waarheid gelooven; en deze overtuiging ſtaat bij ons onwankelbaar vast. Maar men ſtelle dat een vermaard natuurkundige voorgeve uit de kennis der geſchapene dingen die leer te kunnen omverre werpen; zullen wij daarom, zelfs indien hij eenige voor ons niet wel verklaarbare bijzonderheden bijbrengt, aan haar mogen twijfelen? Of ſteekt er eenige vermetelheid

of eigenwaan in, tegen zijn meerder onderzoek en kennis aan, onze geloofsovertuiging vast te houden?

Even zoo is het met de waarheden des Christendoms. Het gezag van den beroemdsten Schrijver mag ons van het geloof aan de leer der drieéénheid, erfzonde, verkiezing, niet in het minste doen twijfelen, al ware het dat eene gansche theologische faculteit die verwierpe. Wij, hervormden, zijn het gezag van menschelijke overleveringen niet ontvloden, om onder dat van menschelijke geleerdheid te vervallen. De waarheid ligt hooger en blijft waarheid, al werd die van alle geleerden der wereld bestreden of miskend. Men late al de zwarigheden die er tegen worden aangevoerd, in hare waarde of onwaarde liggen, en houde vast aan hetgeen men op vaste gronden, dat is, op het getuigenis van Gods Geest en Woord erkend heeft waarheid te zijn. Zonder deze vastigheid van overtuiging wordt men in eene Eeuw van Ongeloof, als de woelige baren der zee herwaart en derwaart gedreven.

Men miskenne echter ook aan den anderen kant niet de gewichtige diensten die vermeerdering van kennis zelfs aan de onbetwijfeldste waarheden kan bewijzen. Niet onverschillig is het b. v. haar verband met andere waarheden, niet nutteloos hare verder en verdere toepasfing aandachtig na te gaan. Wanneer men, om iets te noemen, nagaat, hoeveel er in de geschiedenis van volken en geslachten wordt opgehelderd, door die éénheid van wezen, welke vóór- en nageslacht verbindt, en de grond is dier éénheid van zonde en overtreding welke geheel het menschdom met zijnen Stamvader in éénen en denzelfden afval veréénigd toont, even als het hoofd en de leden, de stam en de takken, de bron en haar beken en vertakkingen, dan worden wij niet alleen gesterkt in het geloof aan de leer der erfzonde, maar de toepassing derzelve op alle tijden en aangelegenheden des menschdoms wordt ons gemakkelijk en eenvoudig. Een verstandig Schrijver heeft toch gezegd: dat de dingen des hemels niet zonder het geloof aan Gods drieëenheid; noch die der aarde zonder de kennis van 'smenschen erfzonde kunnen worden ingezien.

Het is met vele en rijke kundigheden even als met stoffelijke wapenen gelegen. Men kan er zijnen Koning mede verdedigen en bestrijden. Alles hangt af van den geest in welken zij worden opgenomen. Men kan echter den Vorst huldigen ook zonder die wapenen te bezitten. Doch wanneer hij oproept om ze aan te gorden, behoort men hun gewicht en noodzakelijkheid wèl te kennen. Gelukkig is het voor den Christen, dat hij eenen Vorst vereert, die door geen geweld van wapenen kan worden onttroond!

IN HET ALBUM VAN EENEN VRIEND

DIE ZICH TOT DE H. PREDIKDIENST VOORBEREIDT.

De winter dekt het veld: de storm giert door het woud:
De nare nacht des jaars is daar: zijn invloed houdt
Den grond besloten en geen kruid of bloem ontluiken:
Men ziet slechts dor geboomt en schrale heesterstruiken:
Geen groei geen levenskracht vertoont dit droef saizoen.
Zoo heerscht de macht des Doods en aller driften woên
In 't dorre zondaarshart, beroofd van licht en leven. —
Verblijd u, o mijn vriend! haast wordt het u gegeven,
Waar deze doodsnacht heerscht; de lente der genâ
En 't licht der Levenszon den volke vroeg en spâ
Te onthullen, en een gloed van liefde en licht te kweeken.—
o Mocht voor menig hart der zonde nevel breken
Waar gij uw stem verheft; waar gij de waarheid Gods
Verkondigt al 't geweld van 's werelds god ten trots!
Lang spare u 's Heeren gunst voor zulk een heilig streven!
Klaar doe zij in uw ziel het beeld van Christus leven;
En elke stond, die u Zijn toekomst nader voert,
Vereng' den band die u aan Zijnen hemel snoert!

Januarij 1834.

GEDACHTEN EN SPREUKEN.

Ook het marteldom heeft zijne verlokselen, en door de vreeze van in den strik der vleeschelijke voorzichtigheid te vallen kan men de Christelijke voorzichtigheid verwaarloozen.

VINET.

Balsem die niet vervalscht is zinkt in het water neder. De zon vermindert hare schaduw naar mate zij zich hooger boven den gezichteinder verheft, en geeft er geen, wanneer zij rechtlijnig boven onze hoofden staat. Een hart door Gods genade getroffen is op aarde, hetgeen de zon aan den hemel is: hoemeer het door eer wordt verhoogd, des te minder geeft het plaats aan de schaduwen der ijdelheid van de wereld.

LA PISE. *Hist. de la Principauté d'Orange.*

Frederik de Groote zeide van de Joden: de ondervinding der eeuwen heeft mij geleerd, dat men dit volk nooit verdrukt zonder zelf gedrukt te worden. —

Alleen de dwaling bevordert den eigenwaan, wijl zij eene menschenuitvinding is; maar de ontdekking der waarheid maakt bescheiden, wijl zij op bovenmenschelijke uitspraken berust, en het de erkentenis is van eenen God, die steeds den mensch tot ootmoed terugbrengt.

VON HALLER.

Christus is beide het licht onzes verstands, en het leven onzes harten, doch Hij moet eerst ons leven geworden zijn om ons recht tot licht te kunnen strekken.

THOLUCK.

De wijsheid waarschuwt terwijl de voetstap nog op den drempel staat; de dwaasheid ontdekt, wanneer de deur reeds achter haar gesloten is.

SPENCER (*Fairy queen*).

Waar geen openbare strijd is, daar is ook voor het Evangelie geen besliste zegepraal.

HENGSTENBERG.

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.